

Lausunto valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

424/00.04.00/2013

KHAL § 62

Kaupunginkamreeri: Valtiovarainministeriö pyytää 4.2.2014 kuntien lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta 4.4.2014 mennessä.

Ministeriö on aikaisemmin pyytänyt kuntien kommentteja selvitysmies Arno Miettisen 12.12.2013 jättämästä alustavasta ehdotuksesta vuoden 2015 valtionosuusuudistuksesta. Nurmeksens kaupunginhallitus on kommentoinut alustavaa ehdotusta 16.1.2014.

Nyt lausunnolla olevaan hallituksen esityksen luonnokseen sisältyy valtionosuuslaskelmien päivitys vuoden 2014 valtionosuusmäärien tasolle. Ministeriö pyytää lausunnoissa kiinnitettävän erityistä huomiota seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- ehdotettaviin kriteereihin, ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin, muiden kriteerien painoihin, määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin, verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen ja siirtymätasauksen kestoon ja porrastukseen.

Hallituksen esitysluonnos ei merkittävästi ole muuttunut selvitysmiehen alustavasta luonnoksesta. Sairastavuuden paino tarkentui THL:n tutkimuksen mukaiseksi. Oikaisu ei muuttanut valtionosuuslaskelmien lopputulosta.

Uusi järjestelmä sisältää, kuten ennenkin, neljä erää:

1. valtionosuuksien tasauksen verotulojen perusteella,
2. laskennallisiin kustannuksiin perustuvat erät, joista vähennetään asukaslukuperusteiset rahoitusosuudet, ja
3. lisäosat, joissa ei ole kuntien rahoitusosuutta
4. valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset, joiden luonne ei ole asiallisesti valtionosuutta vaan muuta kuntien ja valtion taloussuhteiden säätelyä

Laskennallisten kustannusten kriteerit ovat ikärakenne (paino 70,4% laskennallista kustannuksista), sairastavuus (24 %), työttömyysaste (1,9%), kaksikielisyys (0,4%), vieraskielisyys (1,9%), asukastiheys (0,7%), saaristo (0,1%) ja koulutustausta (0,6%). Laskennallisten kustannusten perusteella jaetaan 78,2 prosenttia valtionosuuksista.

Lisäosien kriteerit ovat syrjäisyys (1,2%), saamen kotiseutu (>0%), työpaikkaomavaraisuus (2,3%) eli yhteensä 3,6 % valtionosuuksista jaetaan lisäosien perusteella.

Verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasauksen osuus on 7,8

% valtionosuuksista.

Valtionosuuksiin sisältyy myös vanhat järjestelmämuutokset ja pääosin verojärjestelmän muutoksiin perustuvat valtionosuuksien lisäykset ja vähennykset, joiden perusteella jaetaan 10,4 % valtionosuuksista. Esitykseen sisältyy vain 7 luvun 31§ ja 36 §:n 3 ja 4 momentin kumoaminen tältä osin.

Hallituksen esityksen luonnos sisältää peruspalveluiden valtionosuuteen liittyvät uudistukset. Esitystä tullaan tarkistamaan vuoden 2015 talousarvioesityksen yhteydessä siten, että kuntien rahoitusosuus nousee noin 30 euroa asukkaalta kun ammattikorkeakoulujen rahoitus siirtyy valtiolle. Rahoitusosuuteen tulee lisäksi muutaman euron vähennys mm. perustamiskustannusten valtionosuuksien poistosta. Perustamiskustannusten valtionosuuden säilyttäminen tasaisi kuntien tulorahoituksen eroista johtuvaa investointikykyä.

Kokonaismuutosta arvioitaessa on otettava huomioon, että jo päätetyt valtionosuusleikkaukset 2014-2017 ovat 118 euroa / asukas.

Kunnilla on nyt käytettävissä koelaskelmat vuosien 2013 ja 2014 perusteiden mukaisesti. Vuotuinen vaihtelu on uudessa järjestelmässä samaa luokkaa kuin vanhassa. Pohjois-Karjalan kuntakohtainen muutos 2013/2013 vaihtelee nykyisessä järjestelmässä -3,5%:sta 3,9 %:iin ja uudessa -4,1 %:sta +4,0 %:iin. Tuloksen laskentaan vaikuttaa paitsi kunnan oma kriteerin arvo myös kriteeristä riippuen kuntien keskiarvo tai alhaisin arvo. Uudet kriteerit merkitsevät lähes aina lineaarista muutosta. Lineaarinen muutos selkeyttää järjestelmää.

Uudistuksessa on nostettu tulojen tasauksen osuutta 134 euroa / asukas ja alennettu kustannuksiin perustuvaa valtionosuutta kasvatamalla omarahoitusosuutta. Muutos merkitsee valtionosuuksien alentumista kunnissa, joissa verotulojen perusteella tapahtuva valtionosuuden muutos on alle 134 euroa. Pohjois-Karjalassa vain kaksi kuntaa ei kuulu tähän joukkoon. Nurmeksien menetys on 50 euroa asukkaalta. Muutoksen suunta on kuitenkin oikea, koska valtionosuusjärjestelmän tulisi rahoittaa yhtäläiset palvelut eri puolilla maata eikä rahoittaa korkeampia kustannuksia. On siten perusteltua kannattaa rahoitusjärjestelmän, joka merkitsee joltakin 0,4 veroprosentin menetystä tämän kriteerin osalta, kun muut kriteerit oikaisevat menetyksen.

Toiseksi verotulojen perustuvaan valtionosuuden tasaukseen on otettu kiinteistöverot voimalaitosten osalta. Muutos on oikean suuntainen. Valitettavasti kiinteistövero poistettiin muilta osin tasauksen perusteesta vuonna 2012 valtionosuuksissa ilman perusteellista valmistelua yksittäistoimena.

Nykyiseen valtionosuusjärjestelmään sisältyy portaittainen valtionosuuden määräytyminen, mikä on merkinnyt korotuksia mm. Valti-

molle, Lieksalle ja Juualla selvästi Pohjois-Karjalan kuntia enemmän. Pielisen Karjala (ml. Juuka) menettää uudistuksessa noin 0,5 miljoonaa vuoden 2014 tasossa. Keski-Karjala menettää vuoden 2014 tiedoilla 0,14 miljoonaa kun vuoden 2013 tiedoilla seutu olisi vielä voittanut 0,224 miljoonaa. Pohjois-Karjalan kokonaisvoitto 8,1 miljoonaa tulee siten Joensuu seutukunnalle. Kriteerien painojen muuttaminen siten, että koko Pielisen Karjala ei menettäisi, johtaisi koko maan kuntakohtaisen muutosten kasvamiseen tavalla, mitä ei liene mahdollista toteuttaa (suurin voittaja +1000 euroa / asukas ja suurien menettäjä 1000 euroa / asukas.)

Merkittävin kriteerien muutos on ikärakenteen ja sairastavuuden keskinäisen painon muuttuminen. Muutos on Pohjois-Karjalan, Pielisen Karjalan ja Nurmeksen kannalta oikeudenmukainen. Sairastavuuden määräytymisperusteen monipuolistuminen on erityisesti Nurmeksen kannalta oikean suuntainen muutos. Sairastavuuden tarvetekijöihin tulisi lisätä THL:n tutkimuksen mukainen ei-parisuhteessa olevien yli 80 vuotiaiden määrä.

Vuoden 2014 tiedoilla kokonaismuutos on haarukassa +323 – -638 euroa / asukas.

Toinen myönteinen muutos on valtion ja kuntien kustannusten jaon tarkistaminen vuosittain nykyisen nelivuotistarkistuksen sijaan.

Koko uudistuksen suurin erikoisuus on se, että järjestelmään sisältyy edelleen muut valtionosuuteen tehtävät lisäykset / vähennykset ja siirtymätasaukset. Veromuutosten kompensointia voitane käsitellä verouudistusten yhteydessä.

Valtionosuusuudistuksen yhteydessä huonosti yhteensopiva ratkaisu on entisen valtionosuusuudistuksen järjestelmätasauksen ja työmarkkinatukikompensaation säilyttäminen.

Työmarkkinatukikompensaatiota voitane perustella vuoden 2015 työmarkkinatukiuudistuksella, mutta vanhan valtionosuusjärjestelmän korjaustekijää ei voitane perustella pitävästi. Järjestelmätasauksen muutos parantaisi Pielisen Karjalan tilannetta 154.000 eurolla, mutta heikentäisi hiukan Pohjois-Karjalan tilannetta. Koko maan osalta kyse on noin 0,5 miljoonan euron menetyksestä kunnille, mikä tulisi kokonaisrahoituksessa kompensoida esimerkiksi kuntien rahoitusosuutta alentamalla (noin 0,09 euroa / asukas).

Lakiesitysluonnos sisältää valtionosuuksien muutokseen viiden vuoden siirtymää 2015-2019, jossa vuotuiset muutokset ovat kahtena ensimmäisenä vuotena enintään 50 euroa / asukas ja kolmen viimeisenä 80 euroa / asukas. Porrastusta ja sen kestoa voidaan pitää kohtuullisena.

Lakiesitys muuttaa kotikuntakorvausten määräytymistä kun tehtäväkohtaiset valtionosuudet poistuvat ja kotikuntakorvauksen perusosa

Kaupunginhallitus

§ 62

17.03.2014

lasketaan opetuksen järjestäjien yhteenlasketut todelliset kustannukset painotetulla 6-15 –vuotiaiden määrällä. Muutos on marginaalinen paitsi kunnissa, joissa hoidetaan naapurikunnan koko perusopetus.

Kaupunginjohtaja:

Kaupunginhallitus päättää antaa valtionvarainministeriölle esittelyosan mukaisen lausunnon selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtiosuusjärjestelmän uudistamisesta.

Kaupunginhallitus:

Merkitään, että jäsen Anneli Ollilainen poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn aikana kello 19.55.

Ehdotus hyväksyttiin.

Allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta tehdyn otteen oikeaksi todistaa:

Nurmeksessa 21.3.2014

Arkistosihteeri

Anne Korhonen

MUUTOKSENHAKUKIELTO**Oikaisuvaatimus/Kunnallisvalitus**

Muutoksenhaku- kielto ja sen peruste	Koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalain 91 §:n nojalla tästä päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta Muu peruste, mikä
---	---

Liitetään otteeseen/päätökseen